

Ton Subirà: «Amb el SAM teníem com a lema fugir de l'asfalt per ensenyar als infants els racons de la comarca»

Lluís Roy | Actualitzat el 16/05/2014 a les 17:42h

Arxivat a: [Mirades](#), [Ton Subirà](#), [Entrevistes](#), [SAM](#)

Dient-se Subirà de cognom i sent fill de Cal Rei de Palau de Noguera, podríem dir que les credencials del Ton no acaben de concordar amb el seu tarannà pacífic, modest i molt allunyat d'aristocràcia i reialesa. Fa prop de cinquanta anys que regenta la botiga Recambios Subirà del carrer Tarragona de Tremp, però el Ton també ha estat president de la SAM (Societat Amics de la Muntanya) i és un gran aficionat als bolets.

La seva vida va estar a punt de fer un tomb quan les seves conviccions comunistes el van portar a Israel, però finalment les arrels van pesar més i ara el puret que l'acompanya en els seus passeigs per Tremp s'ha tornat tot un emblema del dia i la nit de la ciutat.

En Ton Subirà és un trempolí que n'ha viscut de tots colors. Foto: Jordi Ubach

A part de moltes coses que has anat fent, sempre has treballat a la botiga de recanvis?

Jo havia de continuar l'ofici familiar que era de transportista. Com aquell qui diu, encara no sabia caminar que ja sabia conduir. Vaig anar a aprendre de ferrer perquè em van dir que per ser un bon mecànic havia d'aprendre a ser ferrer.

D'aquí vas fer cap a la botiga de recanvis?

Vaig començar a fer d'aprenent pel taller del Ponté, ell em va dir que m'ensenyaria tots els passos de rosca dels cargols i que li hauria de donar sempre el cargol que li anés bé. Un dia em va fer anar a la botiga de

recanvis del Baulies, que tancava. Quan vaig ser allà, vaig veure unes capses de color groc i vermell que estava fart de veure-les a casa.

Peces per camions?

A casa treballàvem amb camions de la Segona Guerra Mundial de tres diferencials. Eren camions dissenyats pels americans per viatjar per tot tipus de terreny i estaven preparats per carregar fins a 2.500 quilos. Nosaltres els hi posàvem de 8.000 a 10.000 quilos i les transmissions es trencaven molt sovint perquè no estaven preparades per aquest pes. Li vaig dir al meu pare que el Baulies tenia recanvis de creus de cardan que les hi deixaria a bon preu. El meu pare va anar a parlar amb el Baulies, es van posar d'acord per muntar una societat, i l'endemà ja hi vaig començar a treballar.

I ja sempre has continuat treballant-hi?

No. Jo llavors tenia les meves inquietuds, suposo que deuria ser l'únic comunista de veritat que quedava i volia viatjar a un país comunista. Al meu passaport hi deia: "*válido para todos los países del mundo excepto...*" i hi havia un llistat amb tots els països comunistes. Jo vaig pensar: el Teló d'Acer el passarem com sigui.

Ho vas aconseguir?

Un dia parlant amb un company de Poble economista em va dir: "*A tu anar a un país comunista no t'agradarà, perquè allà has de ser comunista per collons, no tens llibertat*". Em va animar a viatjar a Israel, on hi havia quatre-cents *kibbutz*, unes comunes on no hi circulava el diner i on tenies llibertat per formar-ne part o no.

Te n'hi vas anar?

Si, un rabí de Barcelona em va arreglar els papers i hi vaig entrar com a immigrant. Vaig viure durant un any en un *kibbutz*, a prop de la frontera del Líban, era el 1969. Hi havia un poble àrab a menys d'un quilòmetre amb el que hi havia molt bona entesa. Tot i això, per evitar atacs terroristes, hi havia torns de vigilància nocturna i el poble estava protegit per una tanca. Els torns els feien els mateixos pagesos de forma organitzada, cada dia li tocava a algú diferent.

I funcionava?

I tant! Els israelians havien convençut al poblat àrab de que allí on vivien podien tenir vuit-cents vaques en comptes de les trenta que criaven. Com que els àrabs no se'n veien capaçs, es van repartir els terrenys i van pactar que quatre-cents serien pels àrabs i quatre-cents pels jueus. A més, els jueus donaven feina als àrabs.

Tot sona molt bé, com era el funcionament intern?

Hi havia una cooperativa i si et feia falta un bolígraf o uns pantalons anaves al magatzem i els agafaves. També hi havia tabac. Però si agafaves tres paquets de tabac al dia, et deien que estaves fent malbé la teva salut i la de la comunitat. Al cap de tres mesos de viure-hi, t'hi havien d'acceptar en funció de la teva actitud. A mi m'hi van acceptar i hi vaig estar un any, llavors m'havien d'acceptar definitivament però vaig tornar a Tremp.

Per quedar-t'hi?

Volia tornar a Israel, però el pare em va oferir quedar-me a Tremp i vendre'm el negoci de recanvis que estava a punt de dissoldre's i que havia portat la meva germana mentre jo no hi era.

Ja a Tremp va ser quan et vas involucrar amb la SAM.

No vaig ser-ne fundador però era de la colla. Ens reuníem al bar Nadal i jo llavors encara vivia a Palau i no podia anar a totes les reunions.

Foto: Jordi Ubach

I al cap de poc te'n van fer president.

I m'ho vaig passar molt bé! Feia excursionisme de *panxing* però també hi havia el grup dels que feien alta muntanya. El nostre grup tenia com a lema fugir de l'asfalt per ensenyar als infants llocs de la comarca que d'una altra manera no haurien conegut. L'actual president, el Jordi Pascual, va començar així. Fa un temps em va venir a veure per anar d'excursió, però quan vaig veure que era un cul inquiet, que li agradava pujar per tots els barrancs, el vaig enviar al *sherpa* Colom. Uns anys després, en venir a viure a Tremp, li va picar la cuca i va fer reviscolar la SAM. En cinquanta anys d'història, la SAM sempre ha tingut això, pujades d'activitat i baixades, però és important que s'hagi mantingut.

I sempre ha tingut aquest esperit divulgatiu.

A mi m'agradava molt quan fèiem excursions i a l'hora de dinar llegíem una mica d'història del poble on érem. Em va fer molta gràcia aprendre que a Puigcerçós s'havia teixit amb seda perquè a la verneda de Puigcerçós hi havia una explanada de moreres on s'hi feien cucs de seda. Però els nens petits no callaven i recordo que feien enfadar al Paco Sala, que és qui se'n cuidava, fins que se'n va cansar. A mi, aquestes lectures m'agradaven molt.

S'ha perdut molta saviesa popular, com la cultura del menjar.

Una cosa que m'ha quedat de pagès és la forma de menjar. No les mantinc totes, però m'agrada conservar algunes de les menjades que feien els pagesos d'abans, menjaven poc però sovint.

Precisament avui els metges recomanen això.

Sí, però ells ho feien per necessitat. A les cinc feien la barreja, picaven alguna cosa i feien un *tantet* de moscatell. A les vuit esmorzaven i se n'anaven al tros amb la bóta del vi i el *barrelet* que omplien a la

font. A les deu feien *deu hores* i a migdia dinaven. Feien la migdiada sota una olivera, a les cinc berenaven i després anaven cap a casa, sopaven, i a mitjanit encara n'hi havia que feien el ressupó.

I quines mantens?

Només el *deu hores*, que m'agrada molt de fer. Però menjaven molt poquet, potser jo ara menjo més amb el meu dinar que ells amb totes les menjades juntes!

Ets un gran aficionat als bolets també.

Amb la colla hem intentat aprendre'n un lloc nou cada any. Jo sóc molt de deixar les plapes que ja em conec bé i pujar muntanya amunt. Així camino un parell d'hores i amb el temps he anat aprenent a reconèixer, pel terreny i la vegetació, els llocs on n'hi podria trobar més. A vegades m'emporto decepcions però també grates sorpreses.

En busques de tota mena?

Tinc catalogats els bolets segons el gust personal. La mocosa, que a Barcelona en diuen llenega, és el que més m'agrada, mentre que el rovelló, que s'ha posat tant de moda, el tinc al número vint-i-tres. A dalt de tot, després de la mocosa hi tinc la carrereta, l'ou de reig, el fredolic i el *segarró*.

Segarró?

Només aquí a la conca de Tremp el coneixem per tres noms: *segarró*, agulletes i llengua de bou.

Sempre s'han anat a buscar els mateixos bolets?

No, quan érem petits aquí a la conca només s'anaven a buscar clopisses, palomins, potes de rata i pebrassos, poca cosa més. Tampoc hi havia tanta afició, cada u aplegava els del seu tros o roureda. Al cep, per exemple, no se li'n feia cas. I de gent que s'intoxiqués amb els bolets no en recordo. La *pota de rata*, per exemple, és tòxica, però cuita me n'havia menjat un tarter. La mare me'n posava a la truita i en poca quantitat i cuita no feia mal. Ara estic fent proves per fer la truita més gran i les cagarrines són també cada cop més grans [riu].

Diuen que durant un temps vas tenir un lleó domèstic, això és cert?

Sí, els va tocar a uns amics en una festa de carnaval i ens el van vendre a un amic meu i a mi. Era un cadell, el teníem en una era de Tremp. Però es va fer gran i al final el vam haver de sacrificar, a mi em va saber molt greu. De petit, sempre sortia a passejar amb mi.

Ara sembla impensable que algú pugui tenir un lleó a casa!

Anàvem darrera del camp de futbol a passejar, érem amics igual que si fos un gos. Quan l'anava a veure després d'uns dies se m'abraçava i em llepava tota la cara, dret em passava un pam! El pare del meu amic, el de l'era on el teníem, patia perquè algun dia em faria mal. Li havia arribat a posar el cap a dins la boca tot jugant. Llavors vam fer gestions per portar-lo a Barcelona però no van anar bé. Al final el van pelar un dia sense que jo me n'adonés, me'n vaig emportar un gran disgust.

Deuria ser tota una atracció al poble.

El vell del Tallada, sempre em preguntava quina mena de gos era allò i jo sempre li deia que no era un gos, que era un lleó. Ell se'n fotia, "au va, tu sempre estàs fent broma!". El pobre va morir sense saber quina mena de gos tenia.